

kedes, skyldtes det ifølge forfatteren primært England, der først ville slutte fred, når Tyskland var besejret.

Den vesttyske historikers forfriskende nye teser kan i høj grad diskuteres.

Når mæglingsaktionen strandede på grund af Englands ønske om en sejsfred, forekommer Winterhagers tese om en reel chance for en forhandlingsfred ikke logisk.

Det kan også diskuteres, om England var ansvarlig for den fejlslagne fredsmision. Nok erklærede Tyskland sig parat til en forhandlingsfred. Men tilbød tyskerne tilstrækkelige indrømmelser? Winterhager skriver selv, at Tyskland ikke gav et klart fredssignal.

Winterhager er ligesom danske historikere kritisk over for H. N. Andersen. Især kritiserer han Andersens forhandlingsmetoder.

Man kan anerkender – i modsætning til de danske historikere – H. N. Andersens indsats. Winterhager afviser, at Andersen optrådte diletantisk. Tværtimod mener han, at ØKs direktør handlede konsekvent, logisk og taktisk dygtigt.

Undersøgelsen, der baserer sig på et omfattende dansk, tysk og britisk arkivmateriale, er overordentlig grundig og rig på interessante detaljer.

Den har bragt historieforskningen et væsentligt skridt videre.

Peter Sørensen

Michael H. Clemmesen: *Værnskulturerne og Forsvarspolitikken*. (Politica, 1986).

Ib Faurby, Hans-Henrik Holm og Nikolaj Petersen: *Kampen om Sikkerheden. Nye tendenser i dansk politik*. (Politica, 1986). 30,00 kr.

Per Voetman: *Dobbeltbeslutning. En analyse af Socialdemokratiets kernevåbenpolitik 1979-1984*. (Aarhus Universitetsforlag, 1986). 84,00 kr.

Historikeren og major Michael H. Clemmesens *Værnskulturerne og Forsvarspolitikken* er en kortfattet bog på ca. 60 sider. På disse få sider formår forfatteren at fremlægge en særdeles interessant og informativ analyse af dansk forsvarspolitik ud fra en tilgangsvinkel som i dansk sammenhæng er usædvanlig, nemlig værnskulturerne betydning for forsvarspolitikens udformning og indhold.

En værnkultur defineres som et værn (dvs. det pågældende officereskorps) opfattelse af, hvilket idegrundlag forsvaret ud fra helhedens interesse bør bygge på mht. truslens karakter, forsvarets opgaver og de enkelte værn roller og muligheder. Er grundlaget den folkelige forsvarsvilje og den fortsatte nationale eksistens eller er det, at de militære midler skal være et sikkerhedspolitisk middel til brug i freds-, krise-, og krigstid? Er truslen og krigsfaren det bevidste invasionsforsøg eller snarere suverænitetstrængsel på lavere niveau, især i krisesituationer?

I holdningerne til disse spørgsmål er værnene ikke homogene, og Clemmesen gør selv opmærksom på, at en diskussion af værnskulturer altid må bygge på visse forenklinger. Ved hjælp af citater fra adskillige skrifter og værnsskitser siden 30'erne og op til forsvarsforliget i 1973 påviser forfatteren imidlertid på overbevisende måde, at der er typiske holdningsforskelle mellem de tre værn: mens hærens officerer deler det førstnævnte anskuelsessæt, går søværnets officerer klart i retning af sidstnævnte opfattelse. Til forskel fra begge disse holdningssæt deler den typiske officer i flyvevåbnet en værnkultur, som er præget af bl.a. ønsket om militær effektivitet, og der er specielt i dette værn en tæt og direkte kontakt med det tilsvarende professionelle miljø i USA, England og Vesttyskland, som giver den internationale orientering en mere

fremtrædende placering end i de to andre værn. De tre værnskulturer forholder sig også forskelligt til, hvorledes forsvarets opgaver skal prioriteres: f.eks. er forsvar af den jyske halvø afgørende for hærens officerer, mens forsvar af Sjælland og strædernes strategiske betydning er langt vigtigere for søofficererne; også mht. den relative prioritering af afvisnings- og mobiliseringsberedskaberne er der typiske forskelle.

I alt dette ligger, at forsvar ikke består af én sagkundskab, men af flere – et interessant udsagn fra en officer – og heraf følger igen, at der er behov for politisk styring til at prioritere løsningen af de forskellige opgaver. Forudsætningen for at opnå en sådan er både, at forsvar ledelse bliver mere positivt insisterende herpå og mere egnet til at modtage og iværksætte styringen samt at politikerne er villige og på kvalificeret grundlag i stand til at træffe de nødvendige politiske valg. Den eksisterende situation med svigtende styring er nemlig ikke, siger forfatteren til sidst, den værst tænkelige; den opstår ved en uforstående, ukvalificeret, arrogant og selektiv politisk styring.

Michael Clemmesen har leveret en særdeles nyttig og på flere måder provokerende analyse af dansk forsvarspolitik, som bør finde stor udbredelse.

Ib Faurby, Hans-Henrik Holm og Nikolaj Petersens *Kampen om Sikkerheden. Nye tendenser i dansk politik* analyserer med udgangspunkt i begreberne politisering og polarisering ændringerne i den interne politiske proces vedr. dansk sikkerhedspolitik siden slutningen af 70'erne. Det påpeges, at først og fremmest kernevåbenpolitikken er blevet konfliktpræget og politiseret, og kompleksiteten i den generelle sikkerhedspolitiske beslutningsproces med hele fire forskellige flertalsdannelser i folketinget anskueliggøres

på en særdeles nyttig måde. En række eksterne årsager til ændringerne i sikkerhedspolitikken omtales og deres relevans overvejes ud fra forskellige synsvinkler med sikker sans for det problematiske i enhver éntydig forklaring. Til sidst i bogen bedømmes den nuværende grad af polarisering om dele af dansk sikkerhedspolitik til at kunne blive afløst af en mere aktiv konsensus; derimod er der ikke meget, som tyder på, at politiseringsniveauet vil ændre sig afgørende de nærmeste år.

En af de meget få skarper formuleringer i bogen er, at i debatten om kernevåbenstrategiske spørgsmål glimrede de borgerlige politikere ved enten ikke at deltage eller indskrænke sig til mere slagordsagtige gentagelser af sikkerhedspolitiske grundpositioner. I den forbindelse antydes et par steder, at de borgerlige partier – især Venstre? – har ændret holdning til visse sikkerhedspolitiske spørgsmål i modsat retning af Socialdemokratiets. Dette behandles desværre ikke nærmere, men der er i disse antydninger gemt en række særdeles interessante spørgsmål, som helt har været overset og det både i den politiske debat og i forskeranalyser af dansk sikkerhedspolitik. Er det rigtigt, at de nuværende regeringspartier har en anden sikkerhedspolitisk holdning end i 70'erne? Er det da i første række en følge af 'behovet' for at reagere mod den socialdemokratiske ændring eller ligger der andre overvejelser bag? Skal det evt. primært forstås som et udslag af en generel tendens i NATO-landene til stærk skepsis overfor de engang så populære begreber som afspænding og rustningskontrol? En nærmere analyse af sådanne spørgsmål kunne være et yderligere værdifuldt bidrag til at klarlægge den ændrede baggrund for dansk sikkerhedspolitik.

Per Voetmanns *Dobbeltbeslutsom. En analyse af Socialdemokratiets kerne-*

våbenpolitik 1979-1984 opdeler analysen i to perioder: fase 1 indtil regerings-skiftet i efteråret 1982 og fase 2 de følgende to år. Foruden INF-spørgsmålet gennemgås især partiets holdning til forslaget om Norden som atomvåbenfri zone og NATOs strategiske doktrin. Grundlaget for gennemgangen er et analyseskema og en dispositions-mæssig ramme opstillet ud fra forskellige danske og svenske forskeres analyser af partiadfærd. Desuden gives en kortere omtale af hovedtræk i Socialdemokratiets sikkerhedspolitik 1945-79. Forfatterens hovedkonklusion er, at Socialdemokratiets INF-politik – i modsætning til dets politik vedrørende Norden som atomvåbenfri zone – har været yderst reaktiv i forhold til den generelle internationale baggrund. Der kan ikke peges på en enkelt faktor som den vigtigste til forklaring af den stedfundne udvikling i Socialdemokratiets politik. Set i forhold til partiets traditionelle NATO-politik er der heller ikke tale om en kovending, idet Socialdemokratiets altid har hørt til 'duerne' (Voetmann bruger ikke dette ord, men det er det, han mener) blandt tilhængerne af dansk NATO-medlemskab.

Gennemgangen virker alt i alt rimelig og konklusionerne stort set holdbare. Det er dog klart, at der stadig må være mange huller i klarlægningen af årsagssammenhænge og motiver, og forfatteren udviser som regel klog forsigtighed med at drage skarpe konklusioner. Samtidig indeholder bogen imidlertid et par misforståelser. F.eks. siges (s. 27), at det må være en logisk følge af tilslutningen til begrebet »nordisk balance«, at man tilslutter sig tanken om en nordisk atomvåbenfri zone – det modsatte må vel være tilfældet. En anden mindre fejl er, at begreberne »kollektiv sikkerhed« og »fælles sikkerhed« tilsyneladende gøres identiske (side 35). Trods småfejl er bogen en

anbefalelsesværdig og nøgtern gennemgang af et yderst omstridt emne.

Erik Beukel

Peter Birkelund og Henrik Dethlefsen: *Faldskærmsfolk. SOEs arbejde i Danmark 1941-45*. (Årsskrift for Frihedsmuseets Venner, 1986). 145 s., 45.00 kr.

Charles Cruickshank: *SOE in Scandinavia*. (Oxford University Press, 1986). 292 s.

Hovedværkerne om den britiske faldskærmsorganisation SOEs virksomhed i Danmark under besættelsen har hidtil været Jørgen Hæstrups »Kontakt med England« (1954) og »Hemmelig Alliance I-II« (1959) – og det er de stadig, trods fremkomsten af to nye bøger om emnet.

Den ene – Peter Birkelund og Henrik Dethlefsens »Faldskærmsfolk« – giver sig heller ikke ud for at være en udtømmende eller reviderende fremstilling. Den har et andet sigte. Mens Hæstrup brugte faldskærmsfolkene som fremmedførere rundt til de første besættelsesårs spredte modstandsgrupper, handler den nye bog primært om dem selv, de ialt 53 britisk-trænede agenter, der i årene 1941-45 blev sendt til Danmark. Kildegrundlaget er i hovedsagen Hæstrups indsamlinger af arkiver og beretninger, omend suppleret med 18 nye interviewberetninger med aktører, som i hovedsagen allerede 30 år tidligere havde stillet deres dengang sikrere erindringer til Hæstrups rådighed. Væsentligt nyt vil man derfor ikke finde. Bogen må karakteriseres som en samling mere udførlige biografier af faldskærmsfolkene.

Som sådan må den dog også hilses velkommen, især da der virkelig er tale om en sober og velafbalanceret behandling af emnet, prisværdigt fri for